

Het archief van Chantal De Smet

Rik De Coninck, departement Archief
AMSAB

Historici zijn gewoonlijk al meer dan anderen bezorgd om hun archief, en zijn eerder geneigd om het ter beschikking te stellen van onderzoekers; wat niet betekent dat ze er met minder pijn in het hart afstand van doen. Integendeel. Daarom zijn we Chantal De Smet ook zo dankbaar dat we haar recente archief mogen bewaren.

Chantal De Smet (°Oostende, 1945), dochter van de communistische militanten André De Smet en Jeanne Provoost, studeerde eerst sierkunsten aan de Normaalschool in Brugge. Later, van 1965 tot 1969, studeerde ze kunstgeschiedenis aan de Gentse universiteit, en maakte er een thesis over Fernand Léger. Van 1969 tot 1973 studeerde ze er verder in de sectie geschiedenis, en schreef een licentiaatsverhandeling over de Vlaamse afdelingen van de Communistische Partij van België (1921-1926). Die belangstelling voor de beginjaren van de communistische beweging bleef en leidde tot de voorbereiding van een doctoraat over de verhouding tussen kunstenaar en revolutie in de periode 1917-1924. Ze kreeg in 1975 een beurs om dit thema te bestuderen in Moskou. Ondertussen was ze sterk geëngageerd in een aantal organisaties. Van jongsaf aan was ze al lid van de communistische Pioniers, en vanaf 1961 van de KPB. Ze zetelde er in verschillende commissies (gezondheid, vrouwen) en werkte mee aan de culturele redactie van *De Rode Vaan*. Als studente was ze lid van de Vlaamse Communistische Studenten (VKS), van 't Zal wel gaan, van de StudentenVakBeweging (SVB) en vertegenwoordigde ze de studenten in het

Politiek Konvent, later in het Fakulteitenkonvent.

De combinatie van engagement en historische vorming leidde tot onderzoeken naar de houding van de KPB ten opzichte van de Vlaamse beweging, het feminisme... en vooral naar onderzoeken over de organisatiekwestie, beter gekend onder de term bolsjewisatie van de KPB in de jaren '20.

Misschien nog belangrijker zijn de impulsen die ze gaf aan de tweede feministische golf: oprichtster van Dolle Mina, uitgeefster van *De Grote Kuis*, initiatiefneemster van de *LeF-cahiers*, lid van het Vrouwenoverlegkomitee, oprichtster van het documentatiecentrum RoSa... Begin jaren '80 was ze zeer actief in de KPB. In de jaren '70 was ze al voorzitter van het Belgische Angela Davis-comité en werkte ze mee aan communistische theoretische periodieken zoals het *Vlaams Marxistisch Tijdschrift* en *Cahiers Marxistes*, en aan *Vrede*. Rond 1980 werd ze lid van het Vlaams Bureau van de KPB en organiseerde met andere - vooral Gentse - intellectuelen een discussiegroep rond het functioneren en de strategie van de KPB. De verschrompeling van de KPB en de tegenwerking van een deel van de nationale leiding (1984-1985) maakten daar een einde aan. Ze werd toen directrice van het Stedelijk Secundair Kunstinstituut te Gent, later van de Stedelijke Academie voor Schone Kunsten. Ze steunde ook nog culturele organisaties zoals Time Festival en Victoria, en lag mee aan de basis van de uitgave van *Het Visserijblad*.

Het archief van Chantal De Smet weerspiegelt bijna al deze interesses en activiteiten. Opmerkelijk is dat ze erin slaagde om archieven te raadplegen en te fotograferen in het IML in Moskou. Het bevat ook archief van Frans Moriëns, een leider van de Antwerpse KPB in het interbellum.

IALHI-conferentie

*Michel Vermote, hoofd departement Archief
AMSAB*

Voor de 29e conferentie van de International Association of Labour History Institutions (IALHI) kwamen een vijftigtal afgevaardigden van archief- en documentatiecentra van de arbeidersbeweging in september ll. samen in Milaan. De jaarlijkse IALHI-bijeenkomsten vormen in de eerste plaats een trefpunt waar specialisten ideeën uitwisselen en praktische afspraken maken rond mogelijke samenwerkingsverbanden. Ze bieden ook een gelegenheid om de toestand van het archief- en documentatiewezen ter plaatse toe te lichten en een aantal aspecten van de sociale geschiedenis van het gastland te presenteren voor een internationaal forum.

Sedert onze eerste kennismaking met IALHI begin jaren '80 heeft de vereniging op organisatorisch vlak een ganse evolutie meegemaakt. Aanvankelijk was slechts sprake van een los verband met internationale allures waar vertegenwoordigers van archieven en bibliotheken van de arbeidersbeweging elkaar éénmaal per jaar konden vinden om van gedachten te wisselen. De vele informele contacten in de rand van de conferenties zorgden ervoor dat deze 'internationale' een realiteit werd. De nood aan continuïteit tussen de ontmoetingen door leidde in 1987 tot de oprichting van een Coördinatiecomité dat vertegenwoordigers van een vijftal grote instellingen - waaronder het AMSAB - regelmatig samenbrengt. Daar wordt de opvolging besproken van de gemaakte afspraken. De Newsletter - die vanaf 1986 jaarlijks werd rondgestuurd - vormt een bijkomende band en is on-

dertussen uitgegroeid tot een nuttig informatie-kanaal; zowel voor de werking van de zusterinstellingen als voor het verloop van de gemeenschappelijk opgezette projecten. De Newsletter is ook te lezen via internet, op de website van het IISG van Amsterdam (www.iisg.nl/-newsletter).

Milaan

AMSAB-directeur Wouter Steenhaut leidde als secretaris van de IALHI de administratieve vergadering waarmee de IALHI-conferentie traditioneel een aanvang neemt. Uit het verslag van de secretaris onthouden we dat de organisatie financieel gezond is en momenteel een honderdtal leden telt (een adressenboek van alle leden werd door het AMSAB gepubliceerd). De meeste daarvan betalen de volle lidmaatschapsbijdrage, er is een gereduceerd tarief voorzien voor de financieel zwakkere organisaties. Naar de instituten in moeilijkheden, voornamelijk in Centraal-Europa, wordt de solidariteit verder uitgebreid door een systeem van adoptie door kapitaalkrachtiger instellingen. Bedoeling is duidelijk om de grote archief- en documentatiecentra van het voormalige Oostblok mee te laten functioneren in de IALHI. In die optiek kan de European Association of Labour History Institutions (EALHI) die vorig jaar in de schoot van de IALHI werd opgezet een handig instrument vormen.

Verder was er nieuws van de Museumgroep van de IALHI die Marien van der Heyden (IISG) koos als zijn vertegenwoordiger in het Coördinatiecomité, dit in uitvoering van een besluit van de vorige conferentie in Washington. Met de aankondiging van de publicatie *Museums in Revolution* (ed. M. van der Heyden) mee uitgegeven door IALHI, komen we bij de projecten terecht, een tweede belangrijk onderdeel van de jaarlijkse bijeenkomst. Vanuit de Museumgroep

wordt gewerkt aan een Vlaggenproject (prospectie en restauratie mogelijk met Europese steun) en gedacht aan het opzetten van een postkaarttentoonstelling en - op langere termijn - een inventarisatie van de monumenten en grafstenen van de arbeidersbeweging.

Het belangrijkste project waar momenteel aan gewerkt wordt, is de bibliografie van de publicaties van de Socialistische Internationale (1914-2000). Dit initiatief wordt gecoördineerd door Gerd Callesen (Arbejderbevaegelsens bibliotek og Arkiv Kopenhagen). Hij opteerde om naast de 'politieke' internationale structuren van de sociaal-democratie ook het brede spectrum van allerlei thematisch gerichte nevenorganisaties op te nemen: de socialistische jeugd-, vrouwen-, sport-, journalisten-, juristen-, onderwijzers-, geheelonthouders-, en andere internationales (in totaal een twintigtal). Deze krijgen hun plaats in dit overzicht. In de loop van 1999 zou een eerste versie van de bibliografie ter aanvulling en correctie doorgestuurd worden naar de geïnteresseerde IALHI-leden. De redacteur hoopt op die manier vooral publicaties van de laatste vijftiengintig jaar te kunnen aanvullen. Daar duiken de grootste problemen op, want die werden blijkbaar nergens systematisch bijgehouden. De eindredactie is voorzien voor 2000, de publicatie voor 2001.

Rüdiger Zimmermann (Friedrich-Ebert-Stiftung) lanceerde nog het idee om een project op te starten rond de programma's van de sociaal-democratische partijen en vakbonden met de bedoeling om deze beschikbaar te stellen op het internet. Hij zou daaromtrent een praktisch voorstel uitwerken. Voorts werd beslist om alle IALHI-archieven samen te brengen en over te maken aan het IISG in Amsterdam. Als besluit van de administratieve vergadering werden nog de gaststeden van de volgende conferenties (tot in 2005!) vastgelegd als volgt: Amsterdam, Oslo, Tampere, Stockholm, Dublin, Parijs en Gent.

Feltrinelli

Het programma voorzag vervolgens verschillende bijdragen rond het thema 'De arbeidersbeweging in Italië: geschiedenis en archieven'. We konden er kennismaken met de brede waaier van initiatieven en stichtingen die de historische diversiteit van de Italiaanse arbeidersbeweging weerspiegelen. Alleen in Milaan al werden in de loop van de conferentie een drietal archief- en documentatiecentra bezocht. Uit verschillende bijdragen kwam ook duidelijk naar voor dat al vroeg een wijdverspreide historiografie van de Italiaanse arbeidersbeweging tot stand kwam. Deze volgde voornamelijk de politieke analyses van de verschillende tendensen in de arbeidersbeweging. Na 1956 ontwikkelden zich daaruit twee hoofdrichtingen, waarvan de ene verplicht was aan de PCI en de andere haar zetel had in het Feltrinelli-instituut. Er werd in een referaat ook gewezen op de actuele crisis in de historiografie van de arbeidersbeweging als dusdanig en een verschuiving van de academische interesse in de richting van een bredere sociale geschiedenis. Een evolutie die nauwelijks verschilt van wat er zich in andere landen afspeelt.

De Italiaanse situatie is zoals aangegeven wel uitzonderlijk door de wildgroei aan centra en initiatieven. Maar het is naar aanleiding van deze conferentie en de bezoeken aan verschillende instellingen heel duidelijk geworden dat dit 'aanbod' een grote verscheidenheid vertoont. Torenhoog boven alle andere uit, steekt de Fondazione Giangiacomo Feltrinelli, zowel wat collectievorming als onderzoeksactiviteit betreft. De stichting, die officieel werd opgericht in 1974, begon haar verzamelactiviteit als Istituto Feltrinelli al in de jaren '50, in tegenstelling tot de meeste andere centra die van veel recentere datum zijn. Het objectief daarbij was het noodzakelijke materiaal aan te bren-

De leeszaal van het Feltrinelli-instituut (uit Giangiacomo Feltrinelli Foundation. A Guide, 1998)

gen om een beter historisch inzicht te verwerken in de grote institutionele, sociale en economische veranderingen, en voor een goed begrip van de rol daarin van emancipatorische bewegingen. Deze oorspronkelijke doelstelling lijkt vandaag een gemeenplaats, maar was bijzonder origineel voor de tijd. Bovendien werd ze onder impuls van de eerste directeur van het instituut, professor Del Bo, op een professionele manier uitgewerkt. Hij werkte trouwens net als de grote instituten in Moskou en Amsterdam met medewerkers in verschillende landen. Zij brachten materiaal aan dat toen nog grotendeels ontsnapte aan de aandacht van de historiografie. Dit resulteert vandaag in een rijke en omvangrijke collectie die ons eigenlijk te weinig bekend is.

De bibliotheek omvat 180.000 titels en is ingedeeld in geografische secties. Daarin zijn er een aantal thematische-chronologische indelingen die een weergave vormen van het sociaal, politiek en filosofisch denken van een bepaald land. Tijdens een gedocumenteerde rondleiding kregen we ronduit schitterend materiaal te zien. In de Italiaanse collectie werden eerste edities gepresenteerd van onder meer Machiavelli,

Campanella en Botero, samengebracht in een onderafdeling 'Utopisten, filosofen en politieke denkers van de 15de eeuw tot het begin van de Moderne Tijden'. Verder zijn uiteraard alle episodes van de geschiedenis van Italië en de arbeidersbeweging gedocumenteerd. Merkwaardig is wel dat dezelfde rijkdom aan materiaal aanwezig is in de Franse, Duitse, Russische en Engelse secties. Voor Frankrijk zagen we werken van alle Franse filosofen, de *Encyclopédie* van d'Alembert, publicaties van Fourier, Saint-Simon, Cabet, Proudhon en volgelingen van de diverse utopische stromingen. Heel bijzonder is de collectie tijdschriften (160 titels) van de Commune van Parijs. Ook de Russische verzameling is zeer uitgebreid en gaat ver terug in de tijd met werk van nihilisten en populistten. Tussen de vele Engelse publicaties wees men ons op unieke exemplaren van het werk van John Stuart Mill en tijdgenoten, het utopisch socialisme in Groot-Brittannië en de Chartisten. Uitgebreide afdelingen zijn ook 'Henri George and agrarian socialism', 'The First International in England' en 'The Fabians and the new unionism'. In de Duitse bibliotheek lijkt vooral de sociaal-democratische afdeling

belangrijk. Ze bevat materiaal van 1863 tot 1918, met een volledige reeks congresverslagen voor die periode. De geschriften van Lasalle en werk van verschillende auteurs omstreeks het Erfurt-programma werden samengebracht. Voorts zijn er de publicaties van Bebel, Liebknecht, Mehring, Kautsky, Rosa Luxemburg en alle belangrijke auteurs van de Duitse sociaal-democratie, zoals Bernstein en andere revisionisten. Het is in die omgeving dat we de werken van Hendrik De Man en zijn bijdrage aan het socialistische denken - namelijk het planisme - kunnen terugvinden.

In het archiefdepartement werd een kleine tentoonstelling gepresenteerd met brieven van Fourier, Proudhon, Bakoenin, Marx, Jaurès, Liebknecht en Lenin. Naast een fotoalbum uit de Sovjet-Unie 1917-20 vielen ons ook de meer dan honderd schriftjes op van Angelo Tasca (1867-1960), onderdeel van één van de rijkste archiefbestanden van het Instituut. In zijn periode van ballingschap verzamelde Tasca materiaal, zoals pamfletten en strooibriefjes van het verzet in Frankrijk. De archiefverzameling is minder internationaal georiënteerd dan de bibliotheek, toch werden ook in die zin inspanningen geleverd. We konden er de collectie Huysmans consulteren. Het is een selectie op microfilm (4000 documenten) uit de rijke internationale Huysmans-correspondentie, geselecteerd in Antwerpen en in 1972 overgemaakt aan het Feltrinelli-instituut door Georges Haupt (auteur van een bronnenstudie over de Tweede Internationale in 1964). Het betreft een stuk vooroorlogs archief van de Bureau International Socialiste. De vier inventarissen behandelen de Italiaanse, Franse, Amerikaanse en Engelse afdelingen van de Internationale en bevatten samen meer dan duizend beschrijvingen. Steekproeven in het Huysmans-archief in Antwerpen (via het AMVC-bestand dat ondertussen te consulteren is op internet) bevesti-

gen de beweringen van onze Italiaanse collega's: de 'Haupt-selectie' is voorlopig enkel in het Feltrinelli te consulteren.

ICA-sectie Business and Labour

Archives

IALHI organiseerde haar conferentie dit jaar voor het eerst in samenwerking met de sectie 'Business and Labour Archives' van de International Council on Archives (ICA). De referaten van de gezamenlijke studiedag moesten een stand van zaken opmaken inzake bewaring en vernietiging. Een problematiek die ook in de sector van de sociale- en bedrijfsarchieven door de snel veranderende informatietechnologie scherp wordt gevoeld. De discussie rond een aantal pijnpunten was nuttig en interessant: de veranderende vraagstelling en methodiek van de onderzoeker, de inbreng van de archivaris in de fase van archiefvorming en de reconversie van software kwamen onder meer aan bod. Eensgezindheid was er uiteindelijk rond de evidente vaststelling dat er niet één politiek is op dat terrein en niet één gouden regel, maar wel diverse inzichten die waardevol zijn. Aansluitende rondleidingen in de Banca Commerciale Italiana en het historisch archief van Fiat brachten vooral naar voor dat er enorme verschillen zijn in financiële mogelijkheden tussen de bedrijfsarchieven en de 'arbeidersarchieven'. De inzet van voldoende personeel en (dure) op maat gesneden archiefsoftware kunnen zorgen voor een betere beheersbaarheid van mogelijke problemen.

In schrijnend contrast daarmee stond de situatieschets die de vertegenwoordigers van Russische archiefinstellingen enkele dagen voordien voor de collega's opmaakten. Met de huidige budgetten moet nauwelijks gedacht worden aan acquisities (zelfs van lopende tijdschriften).

Door verdere besparingen op personeel komt ook de verwerking in het gedrang. De eventualiteit van een sluiting wordt onder ogen gezien; in de zomerperiode was het voormalige Marx-Lenin-Instituut nog twee dagen per week open. De collega's werden opgeroepen tot het opzetten van gezamenlijke projecten. Samenwerking rond tentoonstellingen en publicaties zorgt niet alleen voor de broodnodige bijkomende financiële middelen maar biedt hun ook de mogelijkheid om een dreigend isolement te doorbreken. En daartoe vormt de IALHI zoals vermeld een uitstekend instrument...

'La loi du 1er avril 1898'. Colloquium 24 en 25 september 1998 te Parijs

*Paule Verbruggen, departement Archief
AMSAB*

"Mutualités de tous les pays. Un passé riche d'avenir", zo luidde het thema van het colloquium dat in december 1992 georganiseerd werd door het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) met ondersteuning van de Fédération nationale de la Mutualité française en het Institut de Coopération d'Histoire internationale (ICOSI). Drijvende krachten achter het wetenschappelijke luik waren de twee Franse historici Michel Dreyfus en Bernard Gibaud. Dertig participanten uit even zoveel landen van over de hele wereld brachten een bijdrage over hun eigen mutualistische systeem, met de focus op vier thema's: de relatie tussen de mutualiteit en andere vormen van arbeidersorganisatie; de rol van de mutualiteit bij de integratie van immigranten en migran-

ten binnen de nationale gemeenschap; de relatie tussen de mutualiteit en andere verzekeringsvormen; en de rol van de mutualiteiten in de sociale hervormingspolitiek. De diversiteit van de bijdragen maakte een echt vergelijkende synthese onmogelijk. De publicatie van de acta blijft niettemin een interessant naslagwerk.⁽¹⁾

Op 24 en 25 september 1998 volgde een tweede colloquium, opnieuw ingericht door de Mutualité française met opnieuw Michel Dreyfus en Bernard Gibaud als wetenschappelijke spil. Ditmaal werd de Franse wet van 1898 op de mutualiteiten belicht, de zogenaamde Charte de la Mutualité. De wet was in die zin fundamenteel dat ze de erkenning van het Franse mutualisme door de republikeinse staat symboliseerde. De hoofdmoot van de bijdragen behandelde de oorsprong van de wet, de stemming van de wet en de gevolgen ervan. Eigenaardig wel dat niemand de eigenlijke inhoud van de wet belichtte, wellicht vanuit de veronderstelling dat die gekend was. Daarnaast waren ook een aantal buitenlandse sprekers uitgenodigd, onder wie ikzelf, om de mutualistische wetten uit een aantal andere Europese landen te belichten.

Naar het einde van de negentiende eeuw toe werden immers overal in Europa wetten gestemd die de basis legden van een systeem van sociale verzekeringen. Aan het woord kwamen intervenanten uit Duitsland (wet van 1883), Italië (wet van 1886), België (wet van 1894), Spanje (wet van 1908) en Groot-Brittannië (wet van 1911).

Wat België betreft is er zeker voor de beginperiode een grote gelijkheid met de situatie in Frankrijk. Tot 1850 hield de staat in beide landen vast aan een politiek van non-interventionisme. De mutualiteiten werden wel gedoogd, zij het oogluikend, maar voor de rest hield de staat zich compleet afzijdig. Ongeveer rond het

midden van de negentiende eeuw werd zowel in Frankrijk als in België een eerste wet gestemd met het oog op de erkenning van de mutualiteiten. Zowel de Belgische wet van 1851 als het Franse decreet van 1852 hadden tot doel de mutualiteiten te 'respectabiliseren' en te integreren. Hiertoe werd voorzien in een strengere controle op de bestaande mutualiteiten, en vooral op die maatschappijen die ook syndicaal actief waren (vergeten we niet dat syndicaten op dat moment zowel in Frankrijk als in België verboden waren). In Frankrijk leidde het decreet effectief tot een scheiding tussen mutualisme en syndicalisme. Revolutionaire socialisten en syndicalisten keerden zich radicaal af van het mutualisme omwille van zijn klasseverzoenend karakter. De syndicale beweging ontwikkelde zich daar totaal onafhankelijk van de mutualistische beweging.

In België lag dat anders: de opkomende socialistische arbeidersbeweging hechtte een groot belang aan de uitbouw van mutualiteiten, maar dan wel als middel tot emancipatie van de arbeiders, en in afwachting van een door de staat georganiseerde algemeen verplichte ziekteverzekering. De uitbreiding van het aantal voorzorgskassen in België tussen 1860 en 1890 was trouwens bijna volledig toe te schrijven aan initiatieven van de 'société civile'. De Kerk en haar katholieke organisaties en de liberalen richtten hun eigen mutualiteiten op, vooral met het oog op het bestendigen van hun machtspositie. Naar het einde van de negentiende eeuw toe groeide ook het aantal socialistische mutualiteiten en mutualiteiten van de christelijke arbeidersbeweging. In tegenstelling dus tot Frankrijk, waar vanaf 1870 geprobeerd werd om de invloed van de katholieken en de socialisten binnen de mutualiteiten zoveel mogelijk te beperken, geraakte de mutualistische beweging in België steeds meer gepolitiseerd.

Een ander verschil met de Franse mutualis-

tische beweging was het feit dat de Belgische mutualiteiten op geen enkele vorm van subsidie konden rekenen. Pas onder druk van het groeiende arbeidersverzet en van het onrustige sociale klimaat ging de overheid over tot een meer actieve sociale politiek. Voor de mutualiteiten concretiseerde die zich in de wet van 1894. Die hield zeker een verbetering in, in die zin dat de overheidscontrole werd beperkt, de erkenningsvoorwaarden veel duidelijker werden omschreven en de mogelijkheid werd gecreëerd om diensten op te richten. Nieuw was ook dat voor de eerste keer een vorm van subsidiëring werd ingevoerd. Maar die verbeteringen mogen zeker niet overdreven worden. Een erkende mutualiteit kon nog altijd ontbonden worden, zij het na een rechterlijke beslissing. Wat de subsidies betreft, daar ging het niet om een rechtstreekse financiering van bepaalde mutualistische diensten, maar wel om aanmoedigingspremies bij de installatie van een mutualiteit of bij een goedgevoerde boekhouding. Bovendien werden die subsidies toegekend zonder vaste criteria en werden zij vastgelegd door een ministeriële beslissing, wat de deur openzette voor vriendsjespolitiek. Pas in 1912 werd voor het eerst een mutualistische dienst (de dienst voor de langdurig zieken of de herverzekeringkas) rechtstreeks gesubsidieerd volgens vaste criteria.

De wet van 1894 wilde vooral de mutualiteit promoten als klasseverzoenend instrument en als behoeder van de sociale orde. Hoewel de Franse wet van 1898 gebaseerd was op een andere politieke doctrine, had ze dezelfde intentie.

Bij de voorbereiding van dergelijke colloquia valt op dat in België nog steeds geen algemene synthese is gemaakt van de geschiedenis van het mutualiteitswezen. Dé verklaring is natuurlijk het verzuilde karakter van ons mutualiteits-

wezen én dus ook van de geschiedschrijving ervan. Er bestaan zeer degelijke werken per (verzuilde) landsbond of van bepaalde federaties, vooral dan van de twee grootste, namelijk de christelijke en de socialistische. Over de neutrale mutualiteiten - die nochtans een belangrijke rol speelden in de negentiende eeuw - de liberale en de onafhankelijke (de vroegere beroepsmutualiteiten) is nauwelijks iets geschreven. Bij die mutualiteiten is er blijkbaar weinig vraag naar het eigen verleden.

In de onderzoekswereld bestaat evenmin veel interesse voor dit thema, althans binnen een niet-verzuilde context. Zeer bruikbaar evenwel is de thesis van Griet Van Meulder (promotor

Guy Van Themsche) over het mutualiteitswezen vóór 1914⁽²⁾. Maar, zoals Prof. Deleeck in zijn bijdrage voor het colloquium over Achille van Acker stelde, het ontstaansproces van de mutualiteiten biedt zeker nog voer voor een mooie doctoraalscriptie

(1) - M. DREYFUS, B. GIBAUD, *Mutualités de tous les pays. Un passé riche d'avenir*, Paris: Mutualité française, 1995.

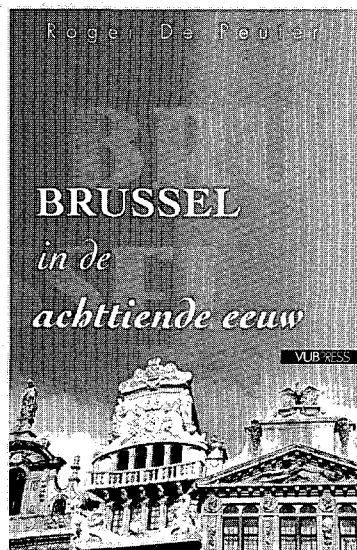
- M. VAN DER LINDEN (ed.), *The Comparative History of Mutual Benefit societies*, Bern-Berlin: Peter Lang, 1996.

(2) G. VAN MEULDER, *Bijdrage tot de sociale politiek: mutualiteiten en ziekteverzekering in België (1886-1914)*, VUB, licentiaatsverhandeling, 1996.

Brussel in de achttiende eeuw

Roger De Peuter

In vergelijking met Antwerpen, Gent of Brugge, is de sociaal-economische geschiedenis van Brussel in de vroeg-moderne tijd weinig bestudeerd. Historicus Roger De Peuter trok naar de archieven van de centrale regering, het stadsbestuur, de ambachten, de kooplieden en de bedrijven van Brussel, op zoek naar getuigen en sporen van de ontwikkeling van een aantal specifieke bedrijfstakken en branches uit de periode 1670 tot 1800. In dit boek brengt hij op verhelderende wijze verslag uit van zijn ontdekkingsstocht naar de textielnijverheid, de graan- en wijnhandel, de suikerraffinage, de tabaksbewerking en de rol die ondernemers, handelaars, ambachten en de toenmalige stads- en regeringselites daarbij speelden. Uit De Peuters onderzoek blijkt dat Brussel in de achttiende eeuw een eerder bescheiden rol speelde in de internationale handel en dat de stad vooral een consument en een regionaal distributiecentrum was van ter plaatse geproduceerde en geïmporteerde goederen. Maar, tijdens de achttiende eeuw werd ook de basis gelegd van de latere intensieve contacten met het Waalse achterland, met name het Henegouwse industriebekken.

520p, prijs: 995,-

Boeken, boeiender geschenken kan je niet bedenken.

UITGEVERIJ VUBPRESS